

Happy birthday, sweet 60

Tegning: Lars Andersen

Verdenserklæringen om menneskerettigheder har gennem 60 år udvist en enestående levedygtighed og gennemslagskraft. Men der er behov for politisk vilje og styrke til at sikre, at rettighederne bliver en realitet overalt i verden.

Af Per Stig Møller udenrigsminister (K) og Ulla Tørnæs udviklingsminister (V)
Tirsdag den 9. december 2008, 22:30

Idag er det 60 år siden, at FNs Verdenserklæring om Menneskerettigheder blev vedtaget. I 30 bestemmelser fastslår Verdenserklæringen de grundlæggende rettigheder for mennesker overalt i verden. Erklæringen lagde op til et opgør med fortidens grusomheder – og ikke mindst med Holocaust – ved at fastslå menneskehedens fælles standard for anstændig opførsel.

Menneskerettighederne blev ikke »opfundet« for 60 år siden. Helt tilbage til Antikken og tidlig kinesisk filosofi kan man spore tankegange, som indgår i den moderne opfattelse af menneskerettighederne. Den engelske Bill of Rights fra 1689, den amerikanske Uafhængighedserklæring af 1776, den franske Deklaration af 1789 og ikke mindst den danske Grundlovs Frihedsrettigheder fra 1848 indeholder alle en række af de fundamentale rettigheder, som vi kender i dag.

Vedtagelsen af Verdenserklæringen i 1948 var imidlertid en milepæl, fordi man gav det enkelte menneskes rettigheder en plads i international politik. Staterne blev forpligtet til positivt at sikre det enkelte menneskes rettigheder og udfoldelsesmuligheder. Men også den politiske effekt af Verdenserklæringen har været - og er stadig - enorm.

Menneskerettighedserklæringen er et ideal. Den fastslår f.eks., at alle mennesker er født frie og lige i værdighed og med rettigheder, at ingen skal udsættes for forskelsbehandling på noget grundlag, at alle mennesker har borgerlige og politiske rettigheder (f.eks. ytringsfrihed og frihed fra tortur) samt økonomiske og sociale rettigheder (f.eks. retten til social tryghed, retten til arbejde og uddannelse). Gennem årene er erklæringen blevet udmøntet i en række bindende menneskerettighedskonventioner som FNs Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder (1966), FNs Konvention om Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder (1966), Torturkonventionen (1984) og Racediskriminationen (1965).

I 60-året for Verdenserklæringen ser vi desværre stadig grove krænkelse af menneskerettigheder verden over. Henrettelser og stening i Iran, tortur i indonesiske fængsler, grove overgreb på kvinder og børn i Congo, USA's anvendelse af hårdhændede torturmetoder som waterboarding og voldsom begrænsning af ytringsfriheden i Kina for bare at nævne nogle få eksempler. Man kan derfor spørge, om der overhovedet er noget at fejre. Det mener vi, at der er.

Menneskerettighederne er universelle. Det fastslår både FN-pagten og Verdenserklæringen om Menneskerettigheder. Det betyder, at menneskerettighederne gælder for alle mennesker overalt i verden uanset styreform eller kulturel, etnisk eller religiøs baggrund. Men globaliseringen stiller os over for en række nye udfordringer. Forskellige kulturer og verdensdele får i stigende omfang indblik i, hvordan livet leves andre steder på kloden. Det er nyttigt og oplysende, men fører også til øget risiko for konfrontation.

Et aktuelt eksempel er forberedelserne til FNs Racismekonference i april næste år kaldet Durban II. Debatten om religionsfrihed og ytringsfrihed har i denne sammenhæng været med til at trække fronterne i FN skarpt op. Visse lande fører en politik, som vil indebære indskrænkninger i menneskerettighederne. Der er f.eks. nogen, der mener, at forhånelser af religion skal fordømmes som en menneskerettighedskrænkelser på bekostning af ytringsfriheden. Danmark har en fast politik på dette punkt. Det er mennesker, der har rettigheder. Religion og herunder forhånelser af religion har ikke krav på menneskeretlig beskyttelse.

Men debatten om religionsfrihed og ytringsfrihed har også udfordret vores engagement i menneskerettighedsarbejdet i FN. Er FN stadig det rette forum for at fremme menneskerettighederne?

Svaret er ja. Vi har simpelthen ikke et alternativ. Men vi skal bruge FN rigtigt. Det er et forum, hvor vi kan tale med andre beslutningstagere – med vores medmennesker. Vi kan være uenige, og nogle gange kan vi forhandle os frem til løsninger. For eksempel vedtog FN i sidste måned med konsensus bl.a. en resolution om bekæmpelse af religiøs intolerance, en resolution om bekæmpelse af tortur og en resolution om børns rettigheder. Men i andre tilfælde kan vi blot konstatere, at vi ikke kan finde fælles fodslag. Sådan er demokrati, og sådan er FN også. I hvert enkelt tilfælde vurderer vi, hvordan situationen bedst forbedres med dialog og samarbejde som udgangspunkt. Det internationale samfund – eller Danmarks – troværdighed kan dog føre til, at vi i nogle tilfælde bliver nødt til at sige klart og entydigt fra.

Det danske udviklingssamarbejde er et andet centralt redskab i regeringens indsats for at fremme menneskerettighederne internationalt. Fattigdom handler om manglende adgang til rent vand, sundhed, mad og uddannelse. Men fattigdom handler også om manglende rettigheder, magtesløshed og marginalisering. Det er en grundlæggende udviklingspolitisk målsætning for regeringen at bekæmpe fattigdom, og Danmarks indsats på dette område bidrager afgørende til at fremme menneskerettighederne i udviklingslandene.

Regeringen har i 2008 afsat over en mia. af den samlede udviklingsbistand på 14,5 mia. til indsatser, der sigter på at fremme god regeringsførelse og menneskerettigheder i vores partnerlande. Støtten indeholder en bred vifte af indsatser lige fra støtte til afholdelse af frie valg, lovreformer og domstolsreformer til styrkelse af uafhængige klageorganer, frie medier, civilsamfund og kvinders rettigheder. Danmark vil fortsat gøre en særlig indsats på disse områder i udviklingslandene. Fremover vil vi endvidere prioritere støtten til udvikling af demokratiske politiske systemer og opbygning af velfungerende og retfærdige retssystemer. Danmark overtog i oktober formandskabet for OECD-DACs arbejdsgruppe om menneskerettigheder. Det vil vi bruge til at præge det internationale udviklingssamarbejde på området. Regeringen vil i forlængelse af 60-året lancere en strategi for det internationale menneskerettighedsarbejde. Det gør vi for at fastslå Danmarks høje profil i det internationale samarbejde for at fremme og beskytte menneskerettighederne.

En aktiv dansk indsats for menneskerettigheder i international sammenhæng bygger på en lang tradition i dansk politik og på bred politisk opbakning. Dette hænger sammen med vores overbevisning om, at ligegyldighed over for andres lidelser er uacceptabelt.

Regeringen vil også snart lancere en ny strategi for fremme af demokrati og menneskerettigheder i udviklingslandene. Retssamfund, »Rule of law«, parlamenter og politiske partier, der arbejder inden for demokratiske spilleregler, er hjørnestene i de lokale demokratier i udviklingslandene. Vi ønsker at støtte opbygningen af effektive, gennemsigtige og ansvarlige parlamenter i udviklingslandene, da det er afgørende for at understøtte et demokratisk samfund. Samtidig er et velfungerende og uafhængigt retssystem en central løftestang for en lang række rettigheder og er grundstammen i et retssamfund. I denne strategi vil vi prioritere støtte til opbygningen af retssystemer, der også er tilgængelige for fattige og marginaliserede mennesker.

Verdenserklæringen om menneskerettigheder er ikke blot smukke ord. Den har gennem 60 år udvist enestående levedygtighed og gennemslagskraft. Det er ikke nye regler eller normer for menneskerettighedsarbejdet, vi har brug for. Det er først og fremmest politisk vilje og styrke for sikre, at rettighederne bliver en realitet overalt i verden.

Informationsstrømmen løber i dag stærkt, meget stærkere end for 60 år siden. Oplysninger om en henrettelse i Iran eller en husarrest af en journalist i Kina når os på kort tid. Vi kan derfor ikke længere lukke øjnene, når det kommer til menneskerettighedskrænkelser i andre dele af verden. Men mængden af informationer går også den anden vej. Der er mennesker i lande som Afghanistan, Uganda og Tibet, som i kraft af internettet og andre kommunikationsveje bliver opmærksomme på deres rettigheder. Og på det de har til gode. Det er et skridt på vejen til en mere retfærdig verden og til et liv uden frygt for alle.

Faklen som blev tændt for 60 år siden må ikke gå ud. Kun gennem vedholdenhed og principfasthed kan vi sikre, at det går i den rigtige retning.